Vijf broden, twee vissen

Beleidskader 2023 - 2027 // Volledige versie

Protestantse Kerk Amsterdam

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4
2. Waar staan we voor? 6
3. Relevante trends in de stad 8
4. Onze richting voor de komende vijf jaar 10
    4.1 Bezieling 10
    4.2 Zichtbaar 11
    4.3 Inclusief en voor alle generaties 12
5. Noodzaak: Wat vraagt dit van ons? 15
    5.1 Urgentie 15
    5.2 Mozaïek van kerkplekken 15
    5.3 Samenwerking essentieel 16
6. Interne thema's 17
    6.1 Licht 17
    6.2 Ondernemend 17
    6.3 Duurzaam 21
7. Hoe dan? Samenwerking als strategie 21
8. Financiële vertaling 23
    8.1 Huidige stand van zaken 23
    8.2 Financieel beleid 23
    8.3 Globale inschatting van kosten komende vijf jaar 25
9. Hoe kwam dit beleidskader tot stand? 26
10. Vervolgproces 27

1. Inleiding

Johannes 6: Een van de leerlingen, Andreas, de broer van Simon Petrus, zei: 'Er is hier wel een jongen met vijf gerstebroden en twee vissen – maar wat hebben we daaraan voor zoveel mensen?' Jezus zei: 'Laat iedereen gaan zitten.'

Soms heb je er volstrekt geen fiducie in. Als Andreas, een leerling van Jezus, een enorme groep hongerige mensen voor zich ziet en dan naar de voorraad kijkt, is de conclusie snel getrokken: "Vijf broden en twee vissen om zo veel mensen te eten te geven? Dat lukt nooit!"

De kerk in Amsterdam is klein op de schaal van de stad. Vanouds beschouwt de kerk zich als een middel: 'niet voor zichzelf leeft de kerk, niet voor haar eigen bestwil, maar met het oog op de wereld', aldus predikant Margriet Gosker. In deze rol geeft zij Gods liefde gestalte en is zij aanbieder van 'geestelijk voedsel'. Bijna wekelijks verschijnen er onderzoeken met schokkende cijfers over 'innerlijke honger': eenzaamheid, mentaal welbevinden, zoeken naar betekenis. Wat kunnen die paar kerkplekken betekenen, voor wie zich daar onderdeel van voelen én voor mensen die op zoek zijn? Zou dat ooit genoeg kunnen zijn?

Jezus dankt voor het kleine beetje brood en vis, deelt het en dan... blijkt meer dan voldoende voor iedereen. Het is één van de vele Bijbelse verhalen waarin een reële schaarste verandert in een wonderlijke overvloed. Als Protestantse Kerk Amsterdam leven wij van die verhalen. Daarom zien we de toekomst hoopvol tegemoet en gaan we met geloof en vertrouwen de komende jaren in.

Die toekomst is niet te voorspellen, laat staan te organiseren. In de afgelopen beleidsperiode werd dat heel duidelijk gevoeld: welke trendwatcher of beleidsmaker had rekening gehouden met een wereldwijde pandemie waardoor ook kerkdeuren gedurende lange perioden grotendeels op slot gingen? Wie rekende er met een oorlog in Europa, inclusief alle verstrekkende consequenties?

Toch werpen we – mede vanuit het eerdergenoemde geloof en vertrouwen - met dit nieuwe beleidskader onze blik vijf jaar vooruit. Daartoe hebben we goed om ons heen gekeken: wat zien we gebeuren in de stad, wat zijn de urgente vragen van onze kerkplekken, wat verwachten we met de kennis van nu voor onze situatie op de langere termijn, en welke accenten willen we op basis daarvan de komende jaren leggen? Op welke punten verdient onze roeping als kerk aanscherping, en wat betekent dit voor onze investeringen, zowel in menskracht, als in financiën?

Dit beleidskader bedoelt een richtingwijzer te zijn voor waar we gezamenlijk als PKA-kerkplekken (wijkkerken, missionaire wijkgemeenten, pioniersplekken, leefgemeenschappen) de komende jaren voor willen staan. Daarnaast zullen de eigen beleidsplannen, de eigen identiteit en wijze van vieren en kerk-zijn van de afzonderlijke kerkplekken blijven bestaan. Deze worden niet beschreven in dit kader, hier gaat het om datgene waarin we gezamenlijk concluderen dat inzet en richting nodig. En waarin we gezamenlijk ook aan de slag kunnen om kerk te kunnen blijven in deze stad.

We beginnen niet bij nul, maar bouwen voort op het Beleidskader 2018-2022. De theologische reflectie op de trends in stad en samenleving en de uitwerking daarvan in de elf speerpunten die we destijds hebben geformuleerd, hebben ook het nieuwe beleidskader beïnvloed. Op veel van de destijds genoemde gebieden en doelen zijn resultaten bereikt, zo bleek uit de evaluatie. Tegelijk hebben we geconcludeerd dat er – willen we kerk blijven in en voor deze stad – ook aanscherping nodig is. Eens temeer omdat de omstandigheden in stad en kerk er niet eenvoudiger op zijn geworden.

Met dank aan de bijdragen en reacties van heel veel mensen uit alle kerkplekken - zowel in de taskforceronde ‘visie en financiën’ (2021), als in diverse ophaalmomenten (2022) - is dit beleidskader 2023-2027 geschreven (zie hoofdstuk 9 over het proces). Deze uitgesproken richting moet hierna worden uitgewerkt in een implementatieplan waarin het ‘hoe’ staat zodat er kan worden uitgevoerd en bewaakt (zie hoofdstuk 10). De Algemene Kerkenraad heeft hier een belangrijke rol in het toezicht.

Als we alle gesprekken en reacties van binnen en buiten de PKA samenvatten ontstaan de volgende 6 thema’s waarin dit beleidsplan is gestructureerd:

‘Hoop voor de stad’ in de volgende thema’s:

1. Bezieling
2. Zichtbaar
3. Inclusief en voor alle generaties

‘Toekomstbestendige kerk-zijn: Versterking van het bestaansrecht van de PKA’ in de volgende meer intern gerichte thema’s:

4. Licht
5. Ondernemend
6. Duurzaam

We willen in dit alles blijven uitspreken dat we onze ogen openhouden voor onverwachte gebeurtenissen en alert blijven voor onvermoede bewegingen van Gods Geest. Tenslotte is het Zijn kerk. Onze taak is het om ‘de daad bij het Woord te voegen en samen op weg te gaan. Een stoet volhardend, hoopvol, voorop het Lam. Op weg naar Zijn rijk!’.

2. Waar staan we voor?

Een kerk die niet voor zichzelf leeft, maar Gods liefde gestalte wil geven, richt zich per definitie op alle mensen, want Gods liefde kent geen grenzen. In onze context betekent dat: alle Amsterdammers. Hier geboren of ooit gekomen. Geworteld in oude tradities of op nieuwe manieren op zoek naar zin. Mensen van diverse afkomst, taal, geaardheid, gender. Met verschillende opleidingsniveaus, oud of jong, in uiteenlopende economische en sociale posities, met dromen en angsten, noden en ambities. Mensen met veel sociale contacten en mensen die op een gemiddelde dag niemand anders ontmoeten.

De Protestantse Kerk en Diaconie van Amsterdam zijn stevig geworteld en horen bij elkaar. Samen omvatten ze vier eeuwen protestantse aanwezigheid in de stad. Gericht op het gebed, levend vanuit het Evangelie, met mededogen en compassie voor de ander. Onze kerkgebouwen springen in het oog. Zij staan symbool voor soms honderden jaren geleefd geloof en voor de vele (grote en kleine) verhalen over aandacht voor en hulp aan mensen. Daarmee hebben we Amsterdam door de eeuwen heen gekleurd en verrijkt.

Maar we zijn geen religieus museum, eenzijdig gericht op ons eigen voortbestaan. Ook vandaag zijn we voor duizenden Amsterdammers van betekenis. Met inspiratie, vieringen, allerlei vormen van zielzorg, begeleiding in levensrituelen, programma's voor spirituele ontwikkeling en praktische hulp. Zo stellen we het evangelie van Jezus Christus present en proberen we het handen en voeten te geven. Elke kerkplek doet dat op haar eigen wijze, daarin vullen we elkaar aan en vormen samen een mozaïek van kerkplekken. Dat willen we graag blijvend laten bestaan en samen faciliteren, ten dienste van de ander.

De Diaconie helpt in situaties waarin er geen andere hulp beschikbaar is. Hulpvragen veranderen door de tijd. Dat geldt ook voor zingevingsvragen. Recentelijk wordt door sociologen, psychiaters en psychologen op de 'zielsarmoede' van onze tijd gewezen. 'Op zondag naar de kerk gaan' is een

uitdrukking die voor veel stadsbewoners z'n beste tijd heeft gehad. Als kerk voelen wij ons daarom meer dan ooit uitgedaagd om zelf in beweging te komen: naar mensen toe te gaan. Jaren van pionieren, vanuit bestaande gemeenten en in de vorm van nieuw ontwikkelde plekken, hebben nieuwe inzichten opgeleverd over de manier waarop de kerk in deze tijd de stad kan dienen.

Jezelf moreel en spiritueel ontwikkelen is een persoonlijke zoektocht. Betrouwbare gidsen zijn daarin van grote waarde. Veel van onze leden kunnen en willen zelf zo'n rol vervullen, vaak zo natuurlijk dat het niet eens als 'rol' wordt gevoeld. We delen onze inspiratie met onze stadsgenoten, die andersom met hun inzichten en vragen ook ons verrijken.

We voelen ons aangesproken door de grote vragen in de samenleving. Het Amsterdamse college van B&W zet de komende jaren in op een solidaire, rechtvaardige en duurzame stad. Vanuit het wenkende perspectief van Gods koninkrijk willen we als Protestantse Kerk en Diaconie daar een belangrijke bijdrage aan leveren. Dat vraagt – zoals uit de diverse evaluaties en ophaalrondes blijkt - om een andere verdeling van tijd, energie, geld en menskracht én een grondige herinvulling van ons verenigingsmodel. Kerk ben je niet in de eerste plaats voor jezelf; je bent geroepen er in en voor de ander, de stad te zijn.

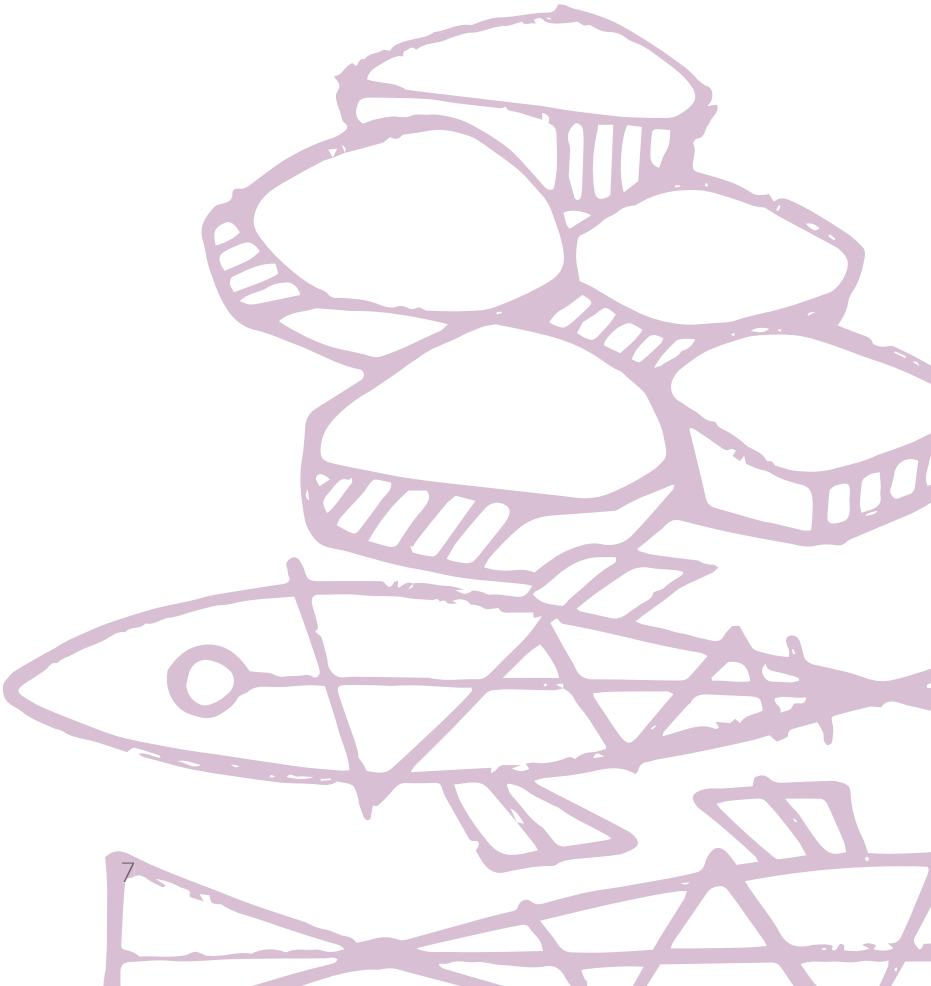

3. Relevante trends in de stad

Bij trends denken we aan wat anderen analyseren of voorspellen als ontwikkelingen op de korte en middellange termijn. En aan wat wij vanuit ons eigen perspectief en onze expertise kunnen onderscheiden.

Georganiseerde en institutionele vormen van religie zijn op hun retour. Dat merken we aan terugloop in aantallen kerkgangers, bijdragen en vrijwilligers. Een nieuwe generatie sluit niet meer vanzelfsprekend aan. Wie dat nog wel doen zijn voor een deel orthodoxer dan hun (groot)ouders en (soms overlappend, dan weer niet) over het algemeen maatschappelijk betrokken.

Tegelijk zijn (jonge) mensen binnen en buiten de kerk onverminderd op zoek naar manieren om hun leven zin te geven en inspiratie op te doen om betekenisvol te kunnen zijn. Op elke hoek van de stad is een yoga-school te vinden, gastenverblijven van kloosters puilen uit en organisaties en ondernemingen investeren in betekenisgeving op de werkvloer. Een interessante paradox van waaruit we in elk geval de conclusie kunnen trekken dat wij als kerk op dit moment niet aansluiten bij waar de behoeften van mensen liggen. Onze achterban is enerzijds erg betrokken op de kerkplekken waar ze lid van zijn. Tegelijk voelt iedereen capaciteits- en andere problemen. Het ledenbestand als geheel is krimpend en het zal onmogelijk zijn om het kerkzijn zoals het nu is op de lange duur vol te houden. Predikanten, pioniers en geestelijk verzorgers doen ondertussen waardevolle ervaringen op met zingeving buiten het traditionele kerkelijke veld. De vruchten hiervan kunnen nog meer gedeeld worden met de meer gangbare manier van kerkzijn.

Door de corona-crisis en het uitbreken van de oorlog in Oekraïne wordt er urgentie gevoeld op het thema morele herbezinning. We mogen de Oekraïners ontzettend dankbaar zijn dat ze het geloof in vrijheid en democratie zo hebben aangewakkerd, zegt columnist David Brooks. Tegelijk schrikt ‘de Westerse wereld’ terug voor pijn lijden (soldaten sturen, gas afsluiten). Aan elke strategie gaat een vraag vooraf: waar geloven we in? Tussen staat en kerk bestaat in Nederland een scheiding en soms een diepe kloof. Kan de kerk juist vanuit de marge des te beter spreken tot het hart van moderne mensen?

Wie in zijn communicatiestrategie verder wil reiken dan de eigen achterban of klantenkring, heeft een enorme uitdaging. Grote groepen mensen zijn bewust of onbewust geen onderdeel van het maatschappelijk debat. Dat raakt bijvoorbeeld de politiek, maar ook de media ontkomen er niet aan. Minder dan de helft van de kiezer bracht recent een stem uit, en naar de publieke omroep kijken vooral ouderen, om slechts twee voorbeelden te noemen. De vraag ‘van wie is de stad’ wordt dringender en lijkt steeds moeilijker te beantwoorden. Kan in dit enorme krachtenveld ook de kerk nog een rol spelen? Of doen wij dit juist door het goede gesprek in het klein, maar hoe vinden mensen, juist van buiten, ons dan?

Veel aandacht is er voor de roesgevoeligheid van veel mensen. Het middelengebruik (variërend van alcohol tot drugs tot narcotica en medicijnen) ligt hoog. De tijd die wordt besteed aan smartphone en andere vormen van schermgebruik eveneens. Tegelijkertijd ontbreekt het niet aan moralistische beschouwingen: we moeten minder zus en meer zo... Juist de kerk ziet een mens als meer dan een denkend ding of een consument. Het hart is het centrum van wie we zijn, de plek waar onze gevoelens en verlangens leven. Dat we in Amsterdam van alles najagen, is een gegeven. Jezus daagt ons – te beginnen bij onszelf – uit om de vraag naar de ambitie áchter de ambitie te stellen. Waarom wil ik dit? Waarom doe ik dit? Wat zoek ik eigenlijk?

De stad verandert in hoog tempo. Zowel singles als gezinnen hebben moeite met het vinden van een passende en betaalbare woning. Er zijn nog maar weinig plekken waar de verschillende leefwerelden

van Amsterdammers elkaar raken; de tweedeling groeit, er wordt bezuinigd op buurtinitiatieven en ontmoetingsplekken – en dat terwijl er de afgelopen jaren geen gebrek aan financiële middelen was. Dat zal deze collegeperiode een stuk minder worden. De werkplek van veel Amsterdammers is in tijd (en dus in aantal ontmoetingen) ongeveer gehalveerd. De belangrijkste woonfunctie van veel Amsterdammers is die van thuiskantoor geworden. Dat levert voordelen op, maar kent ook belangrijke nadelen. Privé en zakelijk zullen nog meer door elkaar heen gaan lopen. Elk trendrapport, of het nu betrekking heeft op de financiële sector, de reisbranche of de museumwereld, zegt dat de samenleving er over tien jaar allemaal heel anders uit zal zien. Dat vereist van vrijwel alle inwoners veranderingsbereidheid.

Daarnaast is er groeiend ongemak over vormen van werk die als moderne slavernij worden opgevat. Niet alleen ver weg maar ook midden in Amsterdam is er soms een wanverhouding tussen het tempo waarin geleverd moet worden en de achterliggende arbeidsvoorwaarden. ZZP'ers moeten als schijnmedewerkers steeds harder werken om rond te komen. Studenten in het hoger en universitair onderwijs kunnen hun eigen verhaal vertellen over prestatiedruk en het substantiële verschil tussen welvaart en welzijn.

De stad internationaliseert, wat ook met zich meebrengt dat nieuwe Amsterdammers procentueel religieuzer zijn. Er ligt een gigantische uitdaging in het herdenken en verwerken van het slavernijverleden, tegengaan van discriminatie (LHTBIQ+-ers, maar ook religieuze groepen) en het verkleinen van de kansenongelijkheid. Er zijn zorgen over jongeren in de jeugdzorg en blijvend moet aandacht uitgaan naar wie buiten de boot van het zorgnetwerk vallen (ongedocumenteerden, dak- en thuislozen). En dan is er nog de energietransitie en in het algemeen de uitdaging van het verduurzamen van de stad.

4. Onze richting voor de komende vijf jaar

Als we alle gesprekken en reacties van binnen en buiten de PKA samenvatten, ontstaan de volgende zes thema's waar we ons gezamenlijk voor inzetten de komende vijf jaar. Per thema beschrijven we eerst de urgentie waarna de doelstellingen volgen. Waarbij de eerste drie thema's de richting geven waarmee we ons gaan inzetten om vanuit ons kerk-zijn hoop te bieden voor de stad:

1. Bezieling
2. Zichtbaar
3. Inclusief voor alle generaties

In hoofdstuk 6 worden de meer intern gerichte thema's beschreven die mede-voorwaardeschep-pend hiervoor zijn en het toekomstbestendig kerk-zijn onderstrepen:

4. Licht
5. Ondernemend
6. Duurzaam

4.1 Bezieling

Veel Amsterdammers zijn bezig met wat we 'zielsgeluk' noemen: waarom ben ik er, wat is mijn opdracht in het leven, wat mag ik hopen? We geloven dat we samen met hen God op het spoor mogen komen waar we elkaar ontmoeten rond de vragen die ertoe doen. Bijbelse verhalen en de christelijke theologische, spiritueel-liturgische en diaconale traditie zijn belangrijke bagage om deze ontmoeting en het gesprek aan te gaan. We beperken ons daarbij niet tot onze kerkplekken. Ook in het publieke domein van de stad laten we zien hoe God, Jezus en het christelijk geloof alles van doen hebben met de actuele vragen en thema's.

In toenemende mate zal de kerkelijke presentie bestaan in de vorm van kleine groepen, die samen bidden, vieren, dienen, leren en missionair en diaconaal present zijn in de stad. Dit vraagt om de ontwikkeling van vormen van geloofsgesprek, christelijke meditatie en vieren die aansluiten bij kleine groepen en ook met relatief geringe inbreng van theologische professionals te realiseren zijn.

Het ondernemend pionieren met nieuwe vormen van kerkzijn én de vernieuwing van bestaande kerkvormen vragen om een onderzoekend geloofsgesprek en het oefenen van een luisterende houding: waar gebeurt het goede nieuws, hoe benoemen we dat en hoe kunnen we ruimte scheppen waar de Geest kan waaien? Het geloofsgesprek meer diepgang geven, vraagt om praktische toerusting, aansprekende voorbeelden en uitwisseling met andere levensbeschouwelijke tradities. Hierin is zonder meer een rol weggelegd voor de theologische professionals en samenwerking met oecumenische partners die zich hier specifiek op richten.

Ook de uitdagingen waar we als kerk voor staan, doen een groeiend beroep op onze eigen bezieling. Zowel professionals als vrijwilligers in de kerk lopen aan tegen de grenzen van wat zij kunnen, en worden geconfronteerd met onverminderd veel kleine en grote vragen die vanuit de stad op hen afkomen. Kiezen waar je wel en niet een antwoord op geeft en hoe, vraagt om structurele en zelf-kritische geestelijke bezinning op onze roeping, als kerk, als gelovigen, als theologische professionals. Doordat we op onze kerkplekken invulling geven aan bezieling scheppen we een hoopvol perspectief en kansen om samen iets van Christus' aanwezigheid in deze stad te laten zien.

Doelstellingen:

- Gezamenlijk de spade dieper steken: wat is onze roeping als PKA gezamenlijk en hoe geven we daar taal/woorden aan? Kerkbreed vraagt dit een voortdurend spiritueel en theologisch gesprek tussen predikanten, pioniers en pastores onderling, waarbij onderwerpen als diversiteit, verdeeldheid, angst, pijn en verlies aan bod komen. De scriba faciliteert en initieert hiertoe minimaal drie keer per jaar bijeenkomsten, waarbij gezocht wordt naar theologie die samenbindt ten dienste van de kerk in Amsterdam. Ook stimuleert de scriba - onder meer door het faciliteren van intervisie en trainingen - teamvorming tussen de professionals. Zowel tussen predikanten onderling, als tussen predikanten, pioniers, kerkelijk en diaconaal werkers verbonden aan een specifieke kerkplek.
- Christelijke geloofspraktijken (gebed, christelijke meditatie, luistergroepen en geestelijke begeleiding) krijgen nadrukkelijker een plek in het kerk-zijn, waarbij de eigenheid per kerkplek en diversiteit elkaar versterken. Hierbij wordt speciaal aandacht besteed aan vormen die aansluiten bij kleine groepen.
- Het voeren van het geloofsgesprek (voor alle generaties in de kerk) vraagt oefening, hulpmiddelen, training en ondersteuning. In samenspraak met de theologen in de PKA wordt bestaande ervaringen en middelen eventueel aangevuld met nieuw materiaal.
- Publieke theologie blijft van belang: wat kunnen we de stad te denken, te lezen en te zien geven vanuit ons kerk-zijn. De rol van theologische professionals – predikanten, pioniers, pastores in het algemeen, maar zeker ook stedelijke rollen zoals de predikant-scriba, de stadspredikant, de LHBTQI+-predikant en de studentenpastor - is daarin van belang. Jaarlijks is er 1 event waaruit blijkt dat kerk de stad iets te zeggen heeft. Daarnaast zijn er andere momenten en actuele gebeurtenissen en thema's (keuzes maken, is daarin van belang!) die we aangrijpen om onze presentie in de stad – bijvoorbeeld via media – kenbaar te maken.

4.2 Zichtbaar

We zijn onvoldoende zichtbaar voor Amsterdammers op zoek naar zingeving. Dat speelveld is in de stad heel druk en in het aantal plekken zijn we als Protestantse Kerk de laatste decennia gedaald. Onze communicatie en marketing zijn nog te veel op losse activiteiten, personen en plekken gericht. Dat betekent versnippering.

Tegelijkertijd zien we dat de kerk heel welkom is als we:
(a) onszelf zijn (geen pretenties, wel een duidelijk verhaal),
(b) goed netwerken/verbinden en
(c) een concreet aanbod hebben: dit kunnen we doen.

Deze drieslag willen we veel meer programmatisch uitwerken. Het voorbeeld van de Anglicaanse Kerk die met nadruk inzet op 'kerk zijn voor de samenleving' kan ons daarbij inspireren. We willen als kerk groeien als relevante samenwerkingspartner voor bijvoorbeeld de gemeente Amsterdam, politie, scholen, universiteiten en bedrijven. We zoeken op inhoudelijke thema's samenwerking met culturele en creatieve instellingen. In het publieke domein geven we verstaanbaar en creatief stem aan onze waarden en idealen. Zo dragen we bij aan een barmhartige, vastberaden en heldhaftige stad Amsterdam. Daarin zullen we keuzes maken wat mogelijk is en past.

Doelstellingen:

1. Fysieke zichtbaarheid:
    - Er wordt een visie ontwikkeld op het aantal kerkplekken over vijf jaar op basis van heldere uitgangspunten: verschillende soorten plekken, verhouding oud-nieuw, geografische spreiding, variatie in hoe wordt gewerkt etc. Inzet is dat we op 10 plekken naast de bestaande zichtbaar zullen zijn. Dit kunnen allerlei typen plekken zijn, onder andere: in nieuwbouwgebieden, met name op de 'stedelijke middenas': Oostelijke Eilanden t/m Zeeburg (Oost) en Westelijke Eilanden t/m Haven-Stad (West) en kijken naar de vernieuwbouwgebieden zoals in Geuzenveld/Slotervaart.
    - We bedden onze (kerk)gebouwen beter in op de velden van erfgoed, architectuur, stadsplanning. Onze gebouwen kenmerken zich door goed onderhoud, welkome uitstraling (banners etc), goede toegankelijkheid (vaak open).
    - Er zijn opiniemakers van de kerk aanwezig in debatten en de media en die regelmatig events met gastsprekers 'hosten'.
    - Lokale kerkplekken zetten in op 'buurtgezichten': in wijken herkenbaar als 'van de kerk'.

2. Communicatieve zichtbaarheid:
    - Maandelijks een publicatie in Amsterdamse media (actief mediabeleid).
    - Doorbouwen op de huidige contentstrategie voor social media in combinatie met website.
    - Halfjaarlijkse debat- en eventstrategie: welke thema's zijn of worden actueel, wie zal daar iets mee gaan doen, hoe kunnen we als kerk bijdragen?
    - Digitaliserings-trend doordenken ten behoeve van ons kerk-zijn waarbij we doorgaan met de online aanwezigheid inclusief streaming en nieuwe vormen onderzoeken.

3. Spirituele zichtbaarheid/effect van handelen:
    - Mensen zijn er trots op/blij mee dat ze bij de kerk horen.
    - We dragen intern actief uit dat 'wat bij mensen onmogelijk is, mogelijk is bij God' en 'dat wij hier geen blijvende stad hebben'. Dat vertaalt zich in nederigheid, relativeringsvermogen en veel verwachting. Dit zijn 'zaken van het hart', maar we benoemen ze als het zo uitkomt ook in de stad.

4.3 Inclusief en voor alle generaties

Als er in Amsterdam iets in het oog springt, dan is het wel de diversiteit van al die Amsterdammers. Diversiteit in culturele, religieuze, nationale en talige achtergronden. In leeftijd, leefstijl, levensvorm, seksuele voorkeur en gender-expressie. In economische, sociale en maatschappelijke positie en de daarmee verbonden kansen en (on)mogelijkheden.

De veel gekoesterde diversiteit van onze stad staat al langere tijd onder druk. Dat uit zich in groeiend onbegrip tussen diverse groepen, tweedeling in economisch en sociaal opzicht, gentrificatie van bepaalde wijken en situaties van discriminaties.

In Christus is geen onderscheid tussen mensen, zeggen we de apostel Paulus graag na. Dan moeten we – als we eerlijk naar onszelf kijken - ook constateren dat we als Protestantse Kerk de diversiteit van Amsterdam maar heel beperkt weerspiegelen. Dat zouden we graag anders zien, maar we voelen ons er ook verlegen mee. We willen veelkleuriger worden en doen wat binnen onze mogelijkheden ligt: het versterken van de relatie met migranten- en internationale kerken, ontwikkelingen rond een kerkplek steeds te doordenken in relatie tot de wijk waarin zij zich bevindt en aandacht te geven aan een voor de stad representatieve samenstelling op alle niveaus van onze kerk (gemeente, professionals, bestuurders).

We geloven dat de kerk in welke vorm dan ook bestaat uit alle generaties, en dat die generaties elkaar iets te bieden hebben. Er wonen nu ruim 270 duizend kinderen en jongvolwassenen in Amsterdam. Naar verwachting zullen dit er in 2050 ruim 325 duizend zijn. Als kerk ontmoeten we slechts een klein percentage (ongeveer 10%) van de ruim 2000 kinderen en jongeren (0-25 jaar) die officieel PKA-lid zijn. Bovendien is het ook in de kerkelijke gemeenten die nog wel jeugd hebben het meer dan ooit lastig om de connectie goed te houden tussen kerk en leefwereld van jongeren.
We willen dat voor de kinderen/jongeren die in onze vierplekken komen, de kerk een veilige, actuele en relevante plek is. We gaan niet alleen voor wie al actief betrokken zijn bij de kerkplekken, maar ook voor degenen die wel staan ingeschreven maar niet betrokken zijn of helemaal geen lid zijn.

Vanuit de student-trainees die als tienerwerkers werken neemt de roep toe tot stedelijke vieringen/diensten/events (naast al bestaande events) waar niet-betrokken tieners mee naartoe genomen kunnen worden. Taizé in Amsterdam, WeWorship, de Kwekerij, Holy Hub en de samenwerking in NEW Connective zijn voorbeelden van kerkplekken met perspectief hiervoor. Ook hebben we de komende jaren aandacht voor gezinnen, voor geloofsopvoeding en voor intergenerationeel vieren en werken.

Doelstellingen:

- Om oog te krijgen voor onze blinde vlekken rond diversiteit en nieuwe, inclusieve praktijken te ontwikkelen, voeren we de komende drie jaar samen met de PThU het project 'Kerk, en diversiteit 'uit (over het precieze hoe etc wordt nog besluit genomen in AK – stond al vanuit het vorige beleidskader).
- Als kerk blijven we betrokken bij het PThU/VU onderzoeksproject naar de doorwerking slavernijverleden. Dit verbinden we met aandacht voor de viering van 750 jaar Amsterdam en de oecumenische herdenking van het slavernijverleden
- We spannen ons in om de verbinding met SKIN-Amsterdam vorm te geven en - mede gelinkt aan het project 'Kerk, diversiteit en racisme' - zoeken naar samenwerking met de internationale en migrantenkerken waar we nu vooral als huurders contact mee hebben.
- We werken aan het starten van een wekelijkse Engelstalige viering in een van de PKA-vierplekken, dit naast het al bestaande tweetalige werk dat We Worship en New Connective ten behoeve van jongeren doet. We onderzoeken mogelijkheden tot samenwerking met expat- en migrantencommunities, zoals de English Reformed Church.
- Het missionair predikantsschap LHBTQI+-community en de doorwerking ervan in onze kerkplekken heeft de komende vier jaar goed aandacht.
- Samen met de Diaconie geven we vervolg aan het onderzoek 'De Tussenruimte' om blijvend aandacht te genereren binnen onze (nieuwe) kerkplekken en in de stad voor het thema tweedeling, de gevolgen van economische en sociale ongelijkheid en de manier waarop we uiteenlopende groepen en mensen kunnen verbinden.
- Het ideaal blijft dat alle kerkplekken het thema 'kinderen en jongeren' onder de aandacht brengen. Er zijn minimaal 5 kerkplekken die gezinnen/kinderen/tieners bovenaan hun prioriteiten zetten. Daar krijgen deze doelgroepen aandacht en support (waarbij de 7 genoemde kernwaarden uit het boek 'Samen Jong' een goed uitgangspunt lijken). Deze plekken zijn goed vindbaar voor de betreffende doelgroepen. Er zijn praktische tools beschikbaar die hen daarbij helpen. De kerkplekken kunnen kiezen uit aanbod ondersteuning op het gebied van toerusting ouders, intergenerationeel gemeente-zijn en jeugdwerk.
- Er ontstaat één stedelijke jongeren-ontmoetings/vierplek inclusief vier events/bijeenkomsten per jaar voor inspiratie, ontmoeting en geloofsinwijding.

- De samenwerking met de VU in NEW Connective wordt in 2023 geëvalueerd. De PKA kiest vervolgens strategisch positie en kan door het faciliteren van ruimte ook het internationale studentenwerk ondersteunen.
- Er is een fysieke plek voor het studentenpastoraat (in één van de kerkplekken) waar de studentenpastor wekelijks te vinden is voor ontmoetingen. De kerkplekken die zich op de doelgroep studenten richten, kennen elkaar, weten van elkaar wat ze doen en laten hun aanbod aansluiten op elkaar.
- Er is 1 missionaire jeugdwerkplek in West (Baarsjes) gerealiseerd. In samenwerking met de Diaconie wordt besloten welke 4 kerkplekken missionair-diaconaal kinderwerk hebben.
- Het huidige student-traineeprogramma wordt verlengd en uitgebreid ten behoeve van andere doelgroepen binnen jeugd (kinderen, studenten).

5. Noodzaak: Wat vraagt dit van ons?

5.1 Urgentie

Hoewel de Protestantse Kerk Amsterdam stevig in de stad geworteld is, is zij in haar huidige (organisatie)vorm niet klaar om haar roeping in de stad richting de toekomst duurzaam vorm te geven. Het aantal betrokken leden neemt af, terwijl het aantal inwoners van Amsterdam groeit. Vergrijzing is een grote factor: jongere generaties weten ons nauwelijks te vinden. Vrijwilligerswerk bestaat tegenwoordig uit korte trajecten, mensen kiezen niet voor langdurig commitment. De zorg voor onze gebouwen vraagt steeds meer menskracht. De huidige wijze van organiseren, uitvoeren en prioriteren, is niet meer houdbaar. Bijna iedereen ervaart dat in meer of mindere mate steeds vaker. Als we ons niet wezenlijk anders organiseren, komen onze talenten onvoldoende tot hun recht, lopen we het risico in onszelf gekeerd te raken, verliezen we aan betekenis en doemt de vraag op naar ons bestaansrecht.

Daarnaast bevinden we ons op een druk speelveld: andere organisaties doen veel rond de thema's waarin wij lange tijd monopolist waren. We hebben last van een bedenkelijke reputatie vanwege ons verleden of het verleden van kerk in het algemeen dat ook op ons afstraalt: starre dogmatiek, morele superioriteit of regelrechte onderdrukking van bepaalde groepen. Daarbij denken we ook aan het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de huidige maatschappij en onze kerkelijke structuren. En wat is eigenlijk 'protestants'? In onze kerk mag iedereen dat zelf invullen. Dat lijkt democratisch en veelkleurig, maar leidt op de schaal van de stad tot onzichtbaarheid.

5.2 Mozaïek van kerkplekken

Wie deze urgentie op zich in laat werken, voelt als vanzelf de vraag opkomen: is hier nog iets aan te doen? Kan het ook anders? Zeker! Daartoe zetten we in 2023 we met elkaar een flinke eerste stap. Samen zetten we ons als één kerkbeweging in voor een kerk die vanuit haar bezieling zichtbaar is voor iedereen en alle generaties. Een kerk die niet krimpt, maar groeit: in spiritualiteit en creativiteit, in impact en aantal. Een ondernemende kerk, die waar nodig zichzelf opnieuw uit durft te vinden en moeilijke keuzes niet uit de weg gaat. Een kerk bovenal waar veel Amsterdammers iets aan hebben. Eén kerk ten dienste van Amsterdam. Hiermee drukken we niet uit dat de specifieke wijk, gemeente, pioniersplek of leefgemeenschap er niet toe doet. Integendeel! Op die plekken vind je, zie je, ervaar je ons kerk-zijn. Maar we denken daar gezamenlijk over na en werken er ook gezamenlijk aan. Plus doen gezamenlijk wat we niet alleen kunnen. We willen veel meer het grote totaalplaatje van ons allemaal zien en láten zien.

We stellen ons hierbij allereerst een geestelijk proces voor. We willen elkaar als kerkplekken, betrokken

professionals en vrijwilligers, beter leren kennen en vaker ontmoeten. Om van elkaar te leren, ons samen te bezinnen op onze roeping en (theologische) visie voor de stad, creatieve en vernieuwende werkwijzen te bedenken en ieders kracht op de juiste plekken in te zetten. Vanuit die houding kan er één mozaïek van kerkplekken ontstaan: elk onderdeel verwijst naar het geheel en samen maken we iets zichtbaar van Gods liefde.

De Protestantse Kerk Amsterdam streeft ernaar om in 2027 op meer plekken in de stad zichtbaar te zijn. We zetten in op zo'n tien nieuwe kerkplekken (zie thema Zichtbaarheid). We voeren een beleid dat inzet op een verdubbeling van het aantal betalende mensen. Dat is alleen mogelijk als we nieuwe vormen van betrokkenheid onder de aandacht brengen. Een kerk heeft supporters nodig, ambassadeurs en vrienden (zie thema Ondernemend).

Gezamenlijk zullen we ook sterker staan in partnerschappen met andere kerken. Bijvoorbeeld met gemeenschappen die sterk zijn in het bereiken van mensen die bij ons ondervertegenwoordigd zijn (denk aan migranten, expats, jongeren, gezinnen, evangelicals). Hier valt veel te leren en concreet samen te werken. Omgekeerd kunnen wij andere gemeenschappen helpen, bijvoorbeeld met strategievorming, training en indien nodig met financiële of andere randvoorwaardelijke middelen.

Als we nog verder in de toekomst kijken, hopen we dat deze 'kerkbeweging' krachtig doorzet. Met als droom dat de PKA een katalysator kan zijn om over vijftien tot twintig jaar één stedelijke kerk te vormen (hoe je dat institutioneel ook organiseert). Daarover willen we nu geen grote visioenen schetsen, omdat het voor een belangrijk deel ook afhangt van andere christenen in de stad. Maar het verlangen willen we hier uitspreken

.

5.3 Samenwerking essentieel

We geloven dat samenwerking dé strategie is om onze impact als kerkbeweging te laten groeien in deze stad. Dat vraagt om meer eenheid van missie en handelen. De scheiding die er (bestuurlijk, financieel, in ondersteuning) nu is tussen wijkkerken, pioniersplekken, leefgemeenschappen en diaconale opbouwplekken, leidt in de praktijk tot een gevoel van 'ieder voor zich'. Hoewel er via afvaardiging in de besturen feitelijk door allen wordt besloten over de gezamenlijke zaken, blijkt dit in de praktijk toch als ver weg van de dagelijkse praktijk te worden ervaren.

Met één kerkbeweging bedoelen we dit te doorbreken. We zien een kerk voor ons waarin verleden, heden en toekomst zijn geborgd en waarin alle bovengenoemde typen kerkplekken dezelfde status hebben, hoewel ze heel anders en divers zullen blijven ogen in de uitvoering. Zo versterken we de kracht en eigenheid van wijkkerken en stimuleren we andere kerkplekken om hun eigen plek in te nemen. Ook bestuur en kerkelijk bureau (die beiden lichter zullen worden) werken vanuit één visie en missie, inclusief een uitvoeringsplan. Eén kerk gaat om een goed zichtbare en stevig verankerde entiteit in de stad, met vele verschillende uitingsvormen op allerlei niveaus.

Als PKA-besturen willen we geen beleidsbeslissingen 'van bovenaf' opleggen. Er is echter wel de genoemde urgentie. Doorgaan op de huidige manier zal - menselijkerwijs gesproken - betekenen dat kerkplekken op korte of langere termijn het niet meer redden. Bovendien missen we dan (zoals boven reeds beschreven) onze roeping om dienstbaar te zijn aan de stad. Vandaar de stevige inzet op samenwerking.

Misschienzinkt de moed je in de schoenen, wanneer je je realiseert hoe groot de uitdaging is waarvoor we staan. Laten we niet vergeten dat wij 'slechts' een middel zijn; God is hoe dan ook in de stad aanwezig. Wij worden uitgenodigd om in zijn beweging mee te doen. Ooit bleken vijf broden en twee vissen meer dan genoeg om een menigte te voeden. Vandaag kan dat ook, in allerlei opzichten. De vraag is niet hoe groot of hoe klein we zijn of denken. De vraag is of we geloven dat de kerk nodig is. Met dit beleidskader willen die vraag met overtuiging beantwoorden. Ja, wij geloven in een kerk voor nu en straks, samen in en voor een stad vol hoop.

6. Interne thema's

Vanuit de thema's bezieling, zichtbaar, inclusief en voor alle generaties werken we ook aan de thema's die meer intern gericht lijken, maar uiteindelijk ook weerslag hebben op ons geheel van wie we zijn als kerk. Ze zijn als het ware 'voorwaardescheppend' om toekomstbestendig kerk te zijn.

6.1 Licht

De stedelijke bestuursvorm en de manier waarop het besturen* op de kerkplekken is geregeld, passen niet meer goed bij deze tijd en de uitdagingen waar we voor staan. Regelmatig wordt er geklaagd en op steeds meer plekken zijn niet genoeg vrijwilligers meer te vinden. Het bestuurlijke werk is voor veel mensen niet meer aantrekkelijk genoeg en we hebben ons te ingewikkeld georganiseerd. Wat het laatste betreft: er zijn te veel bestuurslagen, doorlooptijden zijn lang en over veel willen veel mensen en meebeslissen. De vorm van besturen is te bureaucratisch, weinig innovatief, niet inhoudelijk inspirerend genoeg en daardoor niet aantrekkelijk. Zeker in vrijwilligersbesturen is het lastig om een zakelijke vorm van besturen te introduceren, die wel nodig is, willen we slagvaardig en efficiënt kunnen besturen. Het wordt steeds moeilijker om bestuurdersvrijwilligers te vinden, op alle niveaus. Veel jonge mensen zien de huidige structuren als ouderwets en ondoorzichtig en hebben er geen feeling mee. Steeds minder mensen willen zich voor korte, maar zeker ook voor langere tijd aan een bestuurstaak verbinden. Dat betekent dat er een tekort gaat bestaan aan goede bestuurders, een tekort dat er feitelijk al is. Dit is een urgent probleem, omdat we daarmee aan kracht verliezen. Zonder goed bestuur en zonder goede uitvoeringsorganisatie kan de PKA in de huidige vorm niet overleven.

Doelstellingen:

- Het vereenvoudigen van de bestuursstructuur met als focus: wat is nodig om het beleidskader uit te voeren en de verantwoordelijkheden en taken van de raden/teams per kerkplek?
- Vereenvoudigen betekent ook minder gremia en minder mensen helder maken wat waar gebeurt: werken aan een overzichtelijk organogram. Taken, mandaten, verantwoordelijkheden zijn eenvoudig, duidelijk en overdraagbaar en daardoor zijn doorlooptijden sneller.
- Slim inrichten van bestuurlijk werk: delegeren en mandateren, bestuurders van buiten betrekken en frisse inzichten ophalen.
- Meer werken in projectvorm: tijdelijke activiteiten die ook weer stoppen.
- Bestuurders op alle niveaus ervaren een wijze van afstemming die lichtvoetig is, vreugde biedt en motiveert.
- Toerusting en vorming op leiderschap in de kerk vraagt inhoudelijke ondersteuning, waarbij de landelijke kerk ook inspiratie kan bieden voor lokaal niveau.

*Onder besturen worden alle vormen van besturen binnen de PKA verstaan, dus van de overkoepelende besturen (AK, CKR), werkgroepen en commissies tot wijkkerkenraden en kernraden.

6.2 Ondernemend

De PKA verkeert in een uitdagende situatie. Enerzijds lopen we jaarlijks terug in betalende leden en daarmee in donaties en collecte-opbrengsten. Anderzijds is het hard nodig om te investeren in toekomstgericht kerk-zijn.

Reeds in de vorige beleidsperiode is afgesproken dat we toewerken naar een sluitende begroting en realisatie op het niveau van iedere kerkplek en dus de PKA als geheel. Daarbij is inbegrepen dat gebruik wordt gemaakt van het rendement op het aanwezige belegd vermogen.

De realiteit is echter een jaarlijks tekort dat oploopt naar 3 miljoen waarbij we nog niet eens rekening houden met rendementstoevoegingen (die per jaar nogal kunnen wisselen).

In de vorige beleidsperiode is werk gemaakt van besparingen, op zowel decentraal als centraal niveau (kerkelijk bureau). Dat kan niet doorgaan als we tegelijkertijd bezig willen zijn met toekomstgericht kerk-zijn en daarvoor nieuwe initiatieven nodig hebben. Bovendien vraagt minder inzet van vrijwilligers op sommige punten om meer inzet van professionals: een thema wat we met elkaar goed moeten doordenken. Het sluiten van kerkplekken bespaart geld, maar leidt meestal tot een vicieuze cirkel qua betrokkenheid en leidt dus uiteindelijk tot niets. Het verzwakt dus eerder dan dat het versterkt. Vandaar dat al eerder besloten is om geen kerkgebouwen te verkopen en veel moeite te doen om kerkplekken overeind te houden.

Er lijkt een oplossingsrichting. Van een deel van de kerkplekken is de situatie dat de gebouwen meerdere dagdelen per week ongebruikt blijven, maar ondertussen wel vaste lasten met zich meebrengen (energie en onderhoud vooral). Ons arsenaal aan kerkgebouwen vertegenwoordigt op zichzelf een grote rijkdom, we zijn daarmee ruim en goed gezegend in Amsterdam. Bedrijfsmatig moeten we de begroting en realisatie daarvan dan wel sluitend krijgen. Enkele voorbeelden tonen aan dat het hebben van lange termijn huurders in kerkgebouwen tegen een redelijke vergoeding en in combinatie met kerkelijke activiteiten haalbaar is, en dat biedt ook voor andere plekken nieuwe mogelijkheden.

Doelstellingen:

- Een visie op ‘leden’, ‘vrienden’ en lidmaatschappen en andere vormen van verbinding wordt ontwikkeld en praktisch uitgewerkt.
- Het arsenaal aan kerkgebouwen binnen 5 jaar een sluitende exploitatie geven door kosten te beheersen en het ondernemerschap rond gebouwen te verhogen. Daarbij moet bedacht worden dat er relevante investeringen nodig zijn op korte termijn, (gasverbruik minimaliseren en alternatieve energie ervoor in de plaats zetten) en relevante investeringen die, in elk geval op korte termijn, voor verhoging van gebouwkosten kunnen gaan zorgen.
- Ondernemerschap te stimuleren door te kijken naar wat er in gezamenlijkheid aan ‘winst’ is te boeken in bijvoorbeeld verdergaande gezamenlijke inkoop etc.
- Binnen de PKA creatief samen te werken rond de kerkgebouwen. We streven ernaar de opbrengsten vanuit kerkgebouwen flink te laten stijgen, waarbij de inhoudelijke doelstellingen

van ons kerk-zijn leidend blijven. Samenwerking met de Diaconie en met externe deskundigen (investeerders, vastgoed) is daarbij van groot belang.
- Samen met de Diaconie te verkennen hoe we het vastgoed missionair zouden kunnen inzetten. In welke mate kan dit de woningnood onder PKA leden verlagen en betrokkenheid bij kerkplekken vergroten? Het starten van een of maximaal twee nieuwe leefgemeenschap(pen) wordt in deze beleidsperiode verkend.

6.3 Duurzaam

Net als de landelijke Protestantse kerk erkennen we dat duurzaamheid één van dé thema's is waar we ons de komende jaren op willen richten. We dragen verantwoordelijkheid voor de toekomst van de aarde en al wat er leeft. En willen dat handen en voeten geven waar wij kerk zijn, binnen onze kerkplekken in Amsterdam. We realiseren ons dat zorg dragen voor al het leven onlosmakelijk verbonden is met de (diaconale) zorg voor onze naaste, en in het bijzonder met wie in armoede leven. De andere naasten die de rekening betaald krijgen van het verlies aan biodiversiteit, aantasting van het milieu en klimaatverandering, dat zijn de jongeren. Hun toekomst is in het geding en we zien het als onze opdracht (Deuteronomium 30, 19) om nu duurzame keuzes met het oog op een heilzame toekomst van de stad te maken, zodat zij leven hebben.

Duurzaamheid in gelovig perspectief betekent niet alleen dat wij als mensen onszelf en de rest van de schepping hoop op toekomst te geven hebben. Het betekent ook dat wij die hoop steeds opnieuw ontvangen, dankzij de schepping, waarin we God ontmoeten. Ons inzetten voor duurzaamheid en rechtvaardigheid doen we in het besef dat uiteindelijk God alles nieuw zal maken. (Openbaring 21, 1-5).

Reeds in het vorige beleidsplan is ingezet op de ambitie om de PKA een 'groene kerk' te laten zijn. Sinds begin 2022 is er een Werkgroep Groene Kerk binnen de Algemene Kerkenraad van de PKA actief ter advisering. Waarbij we:

- Een combinatie zien tussen idealisme en realisme om de christelijke overtuiging van rentmeesterschap te verbinden met daadwerkelijke verbetering in onze omgang met het milieu die we met de PKA kunnen behalen.
- Ons groene imago ook communiceren en willen we zo snel mogelijk het label 'Groene kerk' voor onze kerkplekken verwerven op basis van de inzet vanuit dit beleidskader.
- Een positieve houding voor aanstekelijk enthousiasme handhaven: Het is van belang dat omtrent deze ambitie een positieve sfeer aanwezig is en dat we denken in het realiseren van kansen om onze idealen kracht bij te zetten.

Vanuit de overtuiging dat geloof en verduurzaming alles met elkaar te maken hebben, zijn er vandaag de dag nog meer aanleidingen om een duurzame kerk te willen zijn:

- Milieuverantwoordelijkheid: Als kerk hebben we de verantwoordelijkheid en zelfs een voorbeeldfunctie in de omgang met deze aarde die we van God hebben gekregen. Rentmeesterschap is ook hier van toepassing. Opwarming en vervuiling van de aarde willen we als kerk daarom verminderen om daarmee de leefomgeving van onszelf en de anderen te verbeteren.
- Politiek-maatschappelijke ontwikkelingen: het Groningse verschijnsel van verzakkende huizen door gaswinning en de oorlog in Oekraïne vormen een aanleiding om gasverbruik te heroverwegen.
- Financiële besparing: Duurzaamheid kan sterke energiebesparing betekenen hetgeen een welkome kostenbesparing op de PKA-gebouwen kan zijn. Het huidige energiecontract van de PKA is per 2023 viervoudig in prijs gestegen.

Doelstellingen (die elkaar versterken en ondersteunen)

- Bewustzijn: Per 2027 is het duurzaamheidsdenken in de hele organisatie van de PKA verankerd, dus:
    I. De PKA stimuleert het duurzaamheidsdenken en het treffen van duurzaamheidsmaatregelen door de kerkplekken.
    II. De kerkplekken worden ondersteund bij het verankeren van duurzaamheidsdenken en het treffen van duurzaamheidsmaatregelen.
    III. De kerkplekken zijn in woord en daad bezig met duurzame keuzes.
    IV. Bij de inkoop van producten en diensten maken de PKA en kerkplekken een bewuste keuze waarbij zij duurzaamheid specifiek meewegen.

- Vastgoed en energie: Per 2032 zijn alle PKA-gebouwen vrij van gasverbruik en realiseren we CO2 neutraliteit als PKA. Met een 10-jarig duurzaamheidsprogramma, dat start met het stimuleren van het behalen van het label 'Groene Kerk' per kerkplek, willen we zo een voorloper zijn in de Amsterdamse omgeving. De gemeente Amsterdam wil alle gebouwen immers per 2040 aardgasvrij laten zijn.

Om dit reëel en haalbaar te laten zijn, gaan we voor een doelstelling die dus voor de komende 10 jaar wordt gesteld:

I. 'Laaghangend fruit' plukken in 2023 (bijv. brede inzet elektrische kussens of iets dergelijks i.p.v. gebouwverwarming). Gasverbruik snel verlagen is prioriteit 1 om meerdere redenen.
II. PKA breed isolatie onderzoek en advies in 2023 met architect en energie-adviseur. Dit expert onderzoek is bepalend voor de verdere doelrealisatie en haalbare planning daarvan. De volgende stappen zijn daarvan afhankelijk.
III. Investeringsplan energievernieuwing opstellen en overeenkomen binnen de PKA (eerste helft 2025). Isolatieverbetering realiseren (tweede helft 2025).
IV. PKA-pilot van gas naar nieuwe energie (waterstof etc.), daarvoor passend gebouw selecteren en testen in 2026.
V. Brede uitrol PKA nieuwe energievoorziening t.b.v. stopzetting van gasverbruik tussen 2027 en 2032.

7. Hoe dan? Samenwerking als strategie

We kunnen ons voorstellen dat de lezer denkt: hóe gaan we dat dan doen? Heel praktisch gaan we de doelstellingen gesteld in dit kader vertalen naar een implementatieplan waarin het hoe inclusief wanneer beschrijven.

We willen ieders energie en inzet zo goed mogelijk gebruiken. Geen extra structuren of vergaderingen maar in een lichte en inspirerende vorm. Zo denken we bijvoorbeeld over één werktafel 'Duurzaam' waarin concreet gewerkt wordt aan de doelstellingen op het gebied van vastgoed en energie - en niet per kerkplek een eigen werkgroep over dit thema. Praktische tips en vernieuwend denken worden zo gebundeld en kunnen toegepast worden in de context van de eigen kerkplek. Zo kan ook een werktafel 'Ondernemend' van start gaan om de exploitatie van de kerkgebouwen uit te denken, etc. Het team kerkelijk bureau zal ondersteuning geven aan de tafels en waar mogelijk expertise en organisatiekracht inbrengen. Ook bewaakt ze de totale voortgang en ziet of er wellicht op twee plekken aan hetzelfde wordt gewerkt, of dat een thema juist meer aandacht nodig heeft. Daarnaast moet er budget beschikbaar zijn en moet er over het geheel verantwoording worden afgelegd, aan elkaar en uiteindelijk aan onze Algemene Kerkenraad. De monitoring van het beleidskader ligt daar.

Samenwerking zullen we met elkaar moeten organiseren, om zo het beste resultaat te halen. Op basis van het implementatieplan kunnen alle kerkplekken intekenen op de thema's met doelen en acties waar zij zelf aan willen werken, op basis van interesse, deskundigheid of noodzaak voor zichzelf. Bij de uitwerking, zullen we de onderlinge afstemming op inhoud hard nodig hebben. Tegelijkertijd werken we zo ook aan onze samenwerking in de praktijk: door te weten waar anderen mee bezig zijn, van elkaar te leren of erachter te komen dat iets toch niet zo werkt als we hadden voorzien. Bij deze uitwerking is ook belangrijk dat we samen (onze bestuurders en professionals in de eerste plaats,

maar niet alleen zij) het beleidskader als geheel bewaken, dat we goed coördineren, dat we elkaar regelmatig treffen om te checken of we op de goede weg zijn en of de impact die we beogen ook plaatsvindt. Onze vrijwilligers, die zich met hart en ziel inzetten, mogen ervan uitgaan dat ze hun tijd zinvol besteden, en dat hun werk door bestuurders met enthousiasme en liefde wordt ontvangen. Bestuurders staan voor de opgave om transparant en communicatief te besturen, waardoor de betrokkenheid van vrijwilligers vergroot wordt. Daarnaast streven we naar zorgvuldige inzet van ons vermogen, waarbij we ook durven te investeren.

Een toekomstbestendige kerk zorgt goed voor haar professionals en schetst mogelijkheden om binnen één PKA flexibel te kunnen worden ingezet. Het kerkelijk bureau ontwikkelt zich tot een ondersteunend, begeleidend, coördinerend en verbindend bureau dat door vrijwilligers, bestuurders en professionals gewaardeerd wordt.

Die ene kerkbeweging vraagt niet alleen om een interne maar ook om een externe strategie. Daarmee bedoelen we: samenwerking met partners in de stad. We leven in een tijd van allianties en netwerken. Waar partners de inzet en mogelijkheden van de kerk kennen (en omgekeerd), kunnen we elkaar versterken en aanvullen. Pilots die we de afgelopen tijd deden met politie (korpsleiding of wijkagent), gebiedsmanagers van de gemeente Amsterdam maar ook de sociaal-maatschappelijke agenda van Amsterdam of iets als het Amsterdam Dance Event laten zien hoe prettig en inspirerend dit kan werken. Het draagt ook bij aan een zelfbewuste identiteit: ook partners willen weten waar de kerk voor staat en respecterend dat.

Doelstellingen:
Interne samenwerking:

- Elke kerkplek kiest met welke beleidsthema's zij aan de slag wil en committeert zich aan de bijbehorende thema-werktafel(s) en doelen.
- Elkaar ontmoeten op allerlei niveaus is belangrijke voorwaarde: investeren in elkaar, elkaar leren kennen door duidelijke online-presentaties en offline verbindende inspiratie-events. Met

een focus op samen leren (met vallen en opstaan).
- Met de Diaconie samenwerken op thema's als vermogen, gebouwen, diaconaal opbouwwerk, de invloed van pionieren en buurtkerken en hoe kerk en Diaconie kunnen groeien in samenwerking.

Externe samenwerking met:
- Protestantse Kerk Nederland
- Raad van Kerken: afstemmen wat we via dit orgaan doen, met name als het gaat om samenwerking andere religies
- Netwerken als SKIN-Amsterdam (koepel van migrantenkerken Samen Kerk in Nederland), City to City, HeartEdge
- Historische denominaties die onderdeel uitmaken van PKN en/of die op ons lijken: Evangelisch Lutherse Gemeente Amsterdam, Vrijburg (Remonstranten/VVP), Eglise Wallonne Amsterdam, Doopsgezinde Gemeente Amsterdam, English Reformed Church Amsterdam
- Jonge kerken die goed inspelen op hedendaagse cultuur en jonger publiek trekken: om van te leren (bv. CrossRoads, Vineyard, Hillsong)
- Protestantse gemeenten in onze nabijheid zoals Zuidoost, Watergraafsmeer, Amstelveen, landelijk Noord en een verkenning op 'metropoolregio' niveau
- Maatschappelijke partners in de wijken (zoals Burennetwerken, Voedselbanken, Bakjescollectieven, scholen, buurthuizen, theater- en muziekgezelschappen, kunstenaars)
- Religieus erfgoed organisaties (cultuursector, Amsterdam 750, religie op de kaart-project)
- Stedelijke debatcentra als De Balie en Pakhuis de Zwijger: jaarlijks 1 project samen
- Gemeente Amsterdam en Veiligheidspact

8. Financiële vertaling

Het nieuwe beleidskader is pas reëel uit te voeren als daarbij de passende financiële middelen beschikbaar zijn. Om daartoe te komen, zijn er diverse vragen. In dit hoofdstuk komen deze aan de orde op basis van een doorberekening op de algemene doelstellingen die nu in het nieuwe beleidskader worden genoemd.

8.1 Huidige stand van zaken

De financiële uitwerking van het vorige beleidsplan heeft niet gelijktijdig plaatsgevonden, maar versnipperd over de opvolgende jaren. Dit zorgt er mede voor dat per keer allerlei plannen en afspraken over uitgaven, reserves etc. genomen dienen te worden en de kaders niet duidelijk zijn. Tijdens deze beleidsperiode is, 2 jaar na de start en als uitwerking van het beleid, het daadwerkelijke besluit genomen om gelabeld vermogen van 6 miljoen te bestemmen voor kerkvernieuwing (zowel voor pioniersplekken, stedelijke kerkvernieuwingsprojecten en vernieuwing in/vanuit de wijken). Hiervan is 3 miljoen ongeveer ingezet/gereserveerd de afgelopen periode. Daarnaast is er ongeveer 1,5 miljoen tekort jaarlijks vanwege niet sluitende begrotingen van de kerkplekken.

8.2 Financieel beleid

Het vermogen van de PKA heeft als doel om werkzaam te zijn voor de kerk van nu en voor de kerk van de toekomst. Dat betekent dat we dit vermogen strategisch willen inzetten maar ook nodig is om de continuïteit van ons kerk-zijn te dienen. De afgelopen jaren hebben verschillende crisissituaties, zoals de financiële, corona- en energiecrisis laten zien hoe waardevol dit vermogen is om financiële tegenvallers op te vangen.

Echter: veel vermogen maar weinig kerkelijke aanwezigheid en activiteit in de stad is niet wenselijk.

We willen de middelen besteden waar en op welk moment deze nodig zijn. Momenteel is het rendement op het vermogen ook een belangrijke inkomstenbron. Minder vermogen zal ook minder rendement om in te zetten betekenen. Naast het inzetten van vermogen, zien we het verhogen van bijdrage uit leden en betrokkenen, exploitatie van onze gebouwen, meer regie op kostenbeheersing, en vernieuwde fondsenwerving als middelen om het kerk-zijn te kunnen blijven bekostigen.

De Algemene Kerkenraad PKA besloot na positief advies van het College van Kerkrentmeesters tot het volgende:

1. We kiezen voor een integrale begroting en financiële verantwoording op basis van doelstellingen uit het beleidskader. Dit doen we door de baten/lasten mee te nemen in de jaarlijkse begroting/meerjarenbegroting. Dit zodat het beleidskader niet iets aparts naast het 'gewone' PKA-werk wordt.
2. We zetten tijdens de komende vijf jaar ons vermogen op de volgende wijze in voor de uitvoering van het beleidskader:
    a. Het beleggingsrendement uit het belegde vermogen blijft jaarlijks beschikbaar (bestaand beleid). We gaan uit van 3% rendement op ons belegd vermogen maar evalueren deze vergoeding per 31-12-2024 en per 31-12-2027 op basis van de toekomstige ontwikkelingen van de beleggingsresultaten en de wettelijke rente.
    b. Aanvullend is een deel van het vermogen (specifiek de algemene reserve) beschikbaar voor investering in de ambities van het beleidskader. Hierbij we hanteren we de volgende beleidsregels.
        i. Onze algemene reserve (als geheel) mag gecorrigeerd voor inflatie de komende beleidsperiode in totaal met € 5 miljoen afnemen. Dit biedt ons de ruimte om te investeren op de ambities op het beleidskader.
        ii. Wijkgemeente kunnen intekenen op onderdelen van het beleidskader. Hierdoor profiteren zij mee van deze investeringen.
3. De verdeling van deze investering uit het vermogen is globaal hieronder te vinden (zie schema).
4. Van het belegde vermogen is daarnaast € 3 miljoen beschikbaar voor investeringen in duurzaamheid. Alleen investeringen die direct tot rendement (lagere energielasten) en cashflow leiden komen hiervoor in aanmerking.
5. We stoppen met het vermogens-label 'kerkvernieuwing' (inzet op nieuwe plekken en vernieuwing in de wijken is namelijk onderdeel van het nieuwe beleidskader). Dit geeft

duidelijkheid (illustratief: nog steeds komt het Durffonds voorbij, dat niet meer bestaat). De pioniersplekken, kerkvernieuwingsprojecten stedelijk en per wijk die tot 1 januari 2023 inzet van vermogen vanuit kerkvernieuwing kregen toegezegd, houden deze toezegging.

6. We houden vast aan het uitgangspunt om kerkplekken tot een sluitende begroting en realisatie te laten komen. Dit kan dus zowel door inkomsten leden, exploitatie gebouw, bijdrages, fondsenwerving verder te optimaliseren. Inzet van kerkplekken bij de thema's beleidskader levert de kerkplek 'inkomsten' op, er komt geld beschikbaar voor de lokale kerkplekken ter realisatie van het betreffende thema. Dit is een stimulans (naast natuurlijk de inhoudelijke motivatie om op de in het beleidskader genoemde wijze kerk te zijn in onze stad) om mee te werken aan de uitvoering van het beleidskader. Let op: dit betekent dus niet dat je per se iets nieuws erbij (!) moet doen als kerkplek, maar stimuleert juist om binnen de beleidskader-thema's samen met andere kerkplekken aan de slag te gaan. Tegelijkertijd blijven we kerkplekken zonder sluitende begroting intensief begeleiden bij het nemen van maatregelen om tekorten terug te brengen. Aanpassingen of de mogelijkheid de formatie aan te passen zijn daarbij beschikbare middelen.

8.3 Globale inschatting van kosten komende vijf jaar

De onderstaande cijfers zijn op dit moment, nu het implementatieplan nog gemaakt moet worden, een aanname wat de uitvoering de komende vijf jaar gaat kosten. De daadwerkelijke uitvoering zal een wijze van werken kennen waarbij al werkend, tussentijds evaluerend, corrigerend wat niet werkt en omarmend wat wel blijkt te werken, wordt doorontwikkeld. Hiervoor dient de uitvoering dus de ruimte te hebben die inhoudelijk past binnen de gestelde kaders in het beleidskader & implementatieplan en financieel via de jaarlijkse vaststelling van de begroting wordt vastgesteld.

Uitkomsten doorrekening investeringen beleidskader 2023-2027	
Onderdelen	**Afgerond bedrag in miljoen €**
Bezieling	0,15
Nieuwe plekken: bezieling en zichtbaar	2,0
Zichtbaar	1,0
Inclusief en voor alle generaties	1,45
Licht	+ 0,7
Ondernemend	+ 0,7
Duurzaam	0,7
Samenwerking	0,5
Ondersteuning	0,5
Totaal ten laste algemene reserve	**5,0**
Uit belegd vermogen	
Investering t.b.v. duurzaam	3,0
Totaal t.b.v. beleidskader	**8,0**

*Inkomsten vanuit lichter en ondernemend: € 3,6

* samenwerking: kosten ten behoeve van meer gezamenlijke uitwerking, bv. rondom gezamenlijkheid in gebouwen-exploitatie, financiën, hr-zaken

9. Hoe kwam dit beleidskader tot stand?

In 2021 vonden de voorbereidingen plaats in het ophalen van relevante informatie. Begin 2022 startte een projectgroep met het faciliteren van de totstandkoming van dit beleidskader. In het kort is het volgende gedaan, ter voorbereiding en input van dit beleidskader:

1. Analyse taskforce-ronde met alle wijken, besproken in AK
2. Evaluatie 6 jaar pionieren, besproken in AK
3. Tussentijdse evaluatie beleidskader 2018 – 2022, besproken in AK
4. Werkoefening scenario thinking projectgroep Toekomst gericht kerk-zijn, gedeeld in MAK
5. Kenmerken 'toekomstgerichte kerk' zowel uit Nieuw Kerkelijk Peil (onderzoek PThU) als kenmerken intergenerationele kerk vanuit onderzoek Growing Young/Samen Jong
6. Overzicht huidige trends in relatie tot de kerk
7. Enquête Toekomst van de Kerk, samenvatting Kerk in Mokum, diverse media-uitingen
8. Grote Ophaaldag om samenwerking tussen kerkplekken te stimuleren en gevoel van eigenaarschap te creëren, 80 aanwezigen uit alle kerkplekken, thema's gekozen vanuit taskforce-analyse en uitkomsten enquête.
9. Diverse ophaalsessies:
    - Moderamen Algemene Kerkenraad: 2 keer een retraitedag + per vergadering terugkoppeling obv aanzet teksten
    - Algemene Kerkenraad per keer terugkoppeling proces en inhoud + sessie lichter besturen met voorzitters en sessie in AK over verhouding profs/vrijwilligers + sessie eindversie teksten september
    - College Kerkrentmeesters per keer terugkoppeling proces en inhoud + ophaalbrain + sessie over wijze financiering + extra sessie over aanzet teksten en voorstel financiering
    - Predikanten/pioniers: theologische input-sessie als aanzet voor vervolg thema Bezieling

komende jaren + vervolgsessie
    - Vanuit Kerkvernieuwing: symposium tweedeling (ism Diaconie) en sessie met Miroslav Volf ter inspiratie
    - Triomoderamen met Diaconie
    - Team kerkelijk bureau: ophaalsessie, reactie en bijpraat-sessie
    - Individuele mails/berichten
10. Reflectie op aanzet teksten door leden besturen, commissies, werkgroepen, predikanten/pioniers op verschillende momenten (CKR, AK, DB en MAK-vergaderingen + speciale gezamenlijke bijeenkomst over versie teksten in juni 2022)
11. Externe-blikken bijeenkomst door gasten uit breedte maatschappij (o.a. Egbert de Vries, Gert-Jan Roest, Manuela Kalsky, Sander van Bellen, Geran Kaai, Jeroen Geurts) incl 2 ontmoetingen met Zef Hemel en Ben Tiggelaar plus input vanuit twee ervaren veranderkunde-mensen via Fedde Jonker
12. Doorrekening en advies door financiën en penningmeester College Kerkrentmeesters

Projectteam om bovenstaand proces te faciliteren:

» Rosaliene Israël, scriba moderamen Algemene Kerkenraad
» Mirjam Nieboer, lid kerkelijk bureau
» Robert Schoeman, lid Noorderkerk, College Kerkrentmeesters
» Tim Vreugdenhil, stadspredikant
» Roeleke Vunderink, lid Thomaskerk, voorzitter, lid Algemene Kerkenraad
» Vincenza La Porta, projectleider, directeur Kerkelijk Bureau, ambtelijk secretaris besturen PKA

10. Vervolgproces

In dit beleidskader staan belangrijke en ook noodzakelijke plannen in aanzet beschreven. Er is werk aan de winkel en gezamenlijk hebben we als PKA veel te bieden om bij te dragen aan een toekomstbestendige kerk: onze visie, waar we vandaan komen en waar we voor staan en mensen en middelen. Dat is geen vrijblijvende keuze maar noodzaak: vanuit de urgentie van wat wij om ons heen zien maar óók vanuit de roeping die we met elkaar hebben om vanuit het Evangelie te leven met het oog op God en de ander.

Dit beleidskader bevat doelen die op hoofdlijnen zijn beschreven. Deze zullen verder uitgewerkt moeten worden om tot uitvoering te kunnen overgaan. Ook de organisatie van de uitvoering van het beleidskader als geheel, de monitoring en de verdeling van de plannen over de vijf jaren.

Het nieuwe beleidskader vraagt dus om een implementatieplan waarin de doelstellingen concreet gemaakt worden en in de tijd worden gezet. Dit plan wordt direct gemaakt na de besprekingen in de besturen in november. De projectgroep pleit ervoor dat het totaal van het beleidskader goed wordt gemonitord in de uitvoering. Het bestuur (de AK) kan op basis van adviezen van CKR en Moderamen halfjaar- en jaarlijks de voortgang van de uitvoering van het beleidskader zowel op realisatie als financieel bespreken en mogelijk bijsturen. Daarbij is een faciliterend en coördinerend monitoringsteam (onder andere het kerkelijk bureau) nodig die voortgang bewaakt en voorlegt aan de besturen. Per jaar kan bij het vaststellen van de jaarplannen en begroting op basis van de gedane evaluaties/voortgang worden bepaald wat de volgende stap kan zijn, in inzet en investering.

Naast dit bestuurlijke document zullen we in het kort een ‘publieksversie’ maken waarin we wie maar wil meenemen in de richting die we met elkaar inslaan.

Protestantse Kerk
Amsterdam